

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การออมคือ การนำเอาเงินรายได้ที่เหลือหลังจากหักภาษีและค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคมาเก็บไว้ นั่นหมายความว่า การออมจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อบุคคลมีรายได้มากกว่ารายจ่าย และโดยทั่วไปบุคคลมักจะชะลอการใช้จ่ายเพื่อให้เกิดการออม ซึ่งวัตถุประสงค์ในการออมอาจแตกต่างกันไปตามความเหมาะสมของรายได้ ทัศนคติ ความจำเป็น ความต้องการ ความหวังหรือความพึงพอใจของผู้ออม แต่โดยรวมแล้ววัตถุประสงค์หลักของการออมก็คือการเก็บเงินไว้ใช้จ่ายในอนาคต

การออมมีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากการออมเป็นรากฐานของการลงทุน ที่มาของเงินลงทุนของผู้ประกอบการนั้น ได้มาจากการออม และการลงทุนเป็นหนึ่งในตัวชี้วัดระดับรายได้ประชาชาติ ซึ่งแสดงถึงระดับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ จึงกล่าวได้ว่าการออมมีความสำคัญต่อเสถียรภาพของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความเหมาะสมของระดับการออมและการลงทุนภายในประเทศนั้นจึงควรอยู่ในระดับที่มูลค่าการออมสูงกว่ามูลค่าการลงทุน เพราะแสดงให้เห็นว่ายังคงมีเงินทุนส่วนเกินที่สามารถนำไปใช้ลงทุนได้ต่อไป

จากตารางที่ 1.1 พิจารณาค่าเฉลี่ยของร้อยละของการลงทุนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวม

ภายในประเทศในช่วงปี 2541 – 2551 จะเห็นว่ามูลค่าการลงทุนเป็นส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์

มวลรวมภายในประเทศถึงร้อยละ 25.35 และค่าเฉลี่ยของร้อยละของการออมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวม

ภายในประเทศแสดงให้เห็นว่าการออมในระบบเศรษฐกิจถึงร้อยละ 29.85 ในขณะที่ผลิตภัณฑ์

มวลรวมของประเทศยังขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ตัวเลขดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าเศรษฐกิจของประเทศไทย

มีการเจริญเติบโต และมีการออมในสัดส่วนที่สูง ซึ่งมูลค่าการออมของประเทศไทยมีแนวโน้มสูง

กว่ามูลค่าการลงทุน และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นว่าระบบเศรษฐกิจของ

ประเทศไทยยังคงมีศักยภาพในการที่จะขยายการเจริญเติบโตของภาคการลงทุน การรักษา

เสถียรภาพของการออมภายในประเทศจึงมีความสำคัญต่อเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจ

ตารางที่ 1.1 มูลค่าการออม มูลค่าการลงทุน และร้อยละของการออมและการลงทุนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ณ ราคาปัจจุบัน

ปี พ.ศ.	การออมของประเทศไทย (GNS) (พันล้านบาท)	การลงทุนในประเทศไทย (GDI) (พันล้านบาท)	ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) (พันล้านบาท)	การออมต่อ GDP (ร้อยละ)	การลงทุนต่อ GDP (ร้อยละ)
2541	1,470.078	945.973	4,626.447	31.78	20.45
2542	1,397.656	950.605	4,637.079	30.14	20.50
2543	1,548.043	1,124.164	4,922.731	31.45	22.84
2544	1,502.533	1,237.089	5,133.502	29.27	24.10
2545	1,564.379	1,297.334	5,450.643	28.70	23.80
2546	1,691.746	1,477.475	5,917.368	28.59	24.97
2547	1,852.569	1,738.590	6,489.847	28.55	26.79
2548	1,965.732	2,230.167	7,087.660	27.73	31.47
2549	2,347.908	2,228.371	7,816.476	30.04	28.51
2550 p	2,704.234	2,257.927	8,473.632	31.91	26.65
2551 p	2,750.757	2,620.356	9,104.979	30.21	28.78
		ค่าเฉลี่ย		29.85	25.35

หมายเหตุ : p = ข้อมูลเบื้องต้น

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

เมื่อพิจารณาเงินออมที่มีอยู่ในระบบสถาบันการเงินจะเห็นว่าในช่วงปี 2541 – 2549 ธนาคารพาณิชย์เป็นผู้ครอบครองสัดส่วนเงินฝากไว้มากกว่าร้อยละ 75 (ตารางที่ 1.2) แสดงให้เห็นว่าธนาคารพาณิชย์เป็นผู้ครอบครองสัดส่วนเงินฝากไว้มากที่สุดในระบบสถาบันการเงินเสมอมา ทั้งนี้เนื่องจากธนาคารพาณิชย์เป็นสถาบันการเงินที่เก่าแก่และอยู่คู่สังคมไทยมาช้านาน ทำให้ประชาชนรู้จักและคุ้นเคยกับการติดต่อทำธุรกรรม ประกอบกับ มีขั้นตอนการทำธุรกรรมที่ไม่ซับซ้อน ไม่มีหลักเกณฑ์หรือข้อจำกัดที่ยุ่งยาก ประชาชนทั่วไปสามารถติดต่อและใช้บริการได้ในทันทีที่ต้องการ ตลอดจน มีสาขาเปิดให้บริการจำนวนมาก ซึ่งง่ายต่อการเข้าถึงของประชาชน โดยปัจจุบันประเทศไทยมีธนาคารพาณิชย์เปิดให้บริการทั้งสิ้น 14 ธนาคาร มีจำนวนสาขารวมทั้งสิ้น 5,778 สาขาทั่วประเทศ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, พฤษภาคม 2553)

ตารางที่ 1.2 สัดส่วนของเงินฝากที่รับฝากใน สถาบันการเงินในประเทศไทย

หน่วย : ร้อยละ

สถาบันการเงิน / ปี พ.ศ.	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549
ธนาคารพาณิชย์	78.16	78.86	78.55	77.47	78.39	76.83	75.18	76.53	75.97
ธนาคารออมสิน	5.57	6.38	6.75	7.33	7.84	7.78	7.39	6.97	6.86
ธนาคารอาคาร สงเคราะห์	3.45	3.16	3.42	2.93	2.90	3.36	4.09	4.20	4.67
ธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร	2.48	2.67	3.14	3.67	4.12	4.31	4.50	5.26	5.41
บริษัทเงินทุนและบริษัท เงินทุนหลักทรัพย์	7.71	6.07	4.93	4.98	2.52	2.85	3.35	0.99	0.75
บริษัทเครดิตฟองซิเอร์	0.06	0.06	0.06	0.07	0.06	0.02	0.02	0.01	0.01
บริษัทประกันชีวิต	2.57	2.81	3.15	3.54	4.16	4.85	5.47	6.04	6.34
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

จากการที่ประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจและการเงินในปี 2540 มีผลทำให้สถาบันการเงินหลายแห่งต้องปิดกิจการลง และรัฐบาลซึ่งเป็นผู้ให้ความคุ้มครองเงินฝากต้องรับผิดชอบเงินฝากทั้งหมดของผู้ฝากเงินที่ฝากไว้กับสถาบันการเงินเหล่านั้น ทำให้รัฐบาลมีภาระหนี้สินเพิ่มขึ้น ซึ่งงบประมาณของรัฐบาลที่ต้องนำมาชดเชยหนี้สินดังกล่าวล้วนมาจากเงินภาษีของประชาชน นอกจากนั้นการที่รัฐบาลให้ความคุ้มครองแก่เงินฝากในธนาคารพาณิชย์อย่างเต็มจำนวนนั้นเป็นสาเหตุของปัญหาพฤติกรรมการชกนาคความเสี่ยง (Moral Hazard) กล่าวคือจะทำให้ผู้ฝากเงินและธนาคารพาณิชย์ไม่ระมัดระวังในการฝากเงินหรือให้สินเชื่ เนื่องจากแน่ใจว่ามี รัฐบาลให้ความคุ้มครองเงินฝากทั้งสิ้นอยู่ การแข่งขันกันของธนาคารพาณิชย์จะเน้นการแข่งขันกันในเรื่องของอัตราดอกเบี้ยซึ่งทำให้ มีความเสี่ยงที่จะ เกิดปัญหาสภาพคล่องในขณะที่ผู้ฝากเงิน ก็จะเลือกฝากเงินกับธนาคารพาณิชย์ที่จ่ายดอกเบี้ยในอัตราที่สูง โดยมีได้คำนึงถึงความมั่นคงและศักยภาพในการบริหารงานขององค์กร ซึ่งในระยะยาวจะนำไปสู่ความอ่อนแอของธนาคารพาณิชย์ และอาจทำให้ธนาคารพาณิชย์ล้มละลายได้ง่ายหากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจและการเงินในครั้งต่อไป

รัฐบาลจึงมีการจัดตั้งสถาบันคุ้มครองเงินฝากขึ้นในปี 2551 เพื่อทำหน้าที่ค้ำประกันเงินฝากของผู้ฝากเงินในระบบธนาคารพาณิชย์และจ่ายเงินชดเชยให้แก่ผู้ฝากเงินในกรณีที่ธนาคารพาณิชย์ปิดกิจการลง โดยมีวงเงินในการค้ำประกัน 50 ล้านบาท มีผลตั้งแต่วันที่ 11 สิงหาคม 2554 และลดลงเหลือ 1 ล้านบาทนับแต่วันที่ 11 สิงหาคม 2555 เป็นต้นไป ทั้งนี้วงเงินในการค้ำประกัน

ดังกล่าวมีต่อลูกค้า 1 รายต่อ 1 ธนาคาร ซึ่งต่าง จากเดิมที่รัฐบาลให้การคุ้มครองเงินฝากทั้งหมดอย่างเต็มจำนวน

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าความเสี่ยงในการฝากเงินไว้กับธนาคารพาณิชย์กำลังเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะกับผู้ฝากเงินที่มีเงินฝากอยู่ในธนาคารพาณิชย์มากกว่า 1 ล้านบาท ซึ่งปัจจุบันมีจำนวนบัญชีที่มีเงินฝากมากกว่า 1 ล้านบาทถึง 909,981 บัญชีในระบบธนาคารพาณิชย์ทั่วประเทศ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2551) ทั้งนี้เพราะเงินฝากดังกล่าวซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการออมในระบบเศรษฐกิจจะไม่ได้รับการคุ้มครองเต็มจำนวนอีกต่อไป จึงทำให้มีความเป็นไปได้ที่การประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองเงินฝากจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการออม

จังหวัดเชียงใหม่ เป็นจังหวัดที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจมากที่สุดในภาคเหนือ จากการเป็นศูนย์กลางสำนักงานภาคขององค์กรภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และเอกชน การเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่ง การมีท่าอากาศยานนานาชาติ ตลอดจนการเป็นศูนย์รวมสถาบันการศึกษาทั้งของรัฐบาลและเอกชน ด้วยขนาดประชากรถึง 240,046 คน เฉพาะในเขตอำเภอเมือง (กรมการปกครอง, 2551) หากพิจารณามูลค่าของเงินรับฝากทั้งสิ้นที่รับฝากในธนาคารพาณิชย์ในเดือนธันวาคม 2552 จะเห็นว่าจังหวัดเชียงใหม่มีจำนวนเงินรับฝากถึง 116,937 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 50.15 ของจำนวนเงินรับฝากทั้งสิ้นที่รับฝากในธนาคารพาณิชย์ในภาคเหนือ (ตารางที่ 1.3) ซึ่งเป็นสัดส่วนที่มากที่สุด โดยเงินรับฝากดังกล่าวกระจายอยู่ในธนาคารพาณิชย์ที่เปิดให้บริการในจังหวัดเชียงใหม่ถึง 13 ธนาคาร จะเห็นได้ว่าจังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีการออมมากที่สุดในภาคเหนือ แต่หลังจากที่รัฐบาลมีนโยบายในการคุ้มครองเงินฝากของผู้ฝากเงินในระบบธนาคารพาณิชย์สูงสุดไม่เกินรายละ 1 ล้านบาทต่อธนาคารแล้ว ผู้ฝากเงินอาจมีพฤติกรรมในการฝากเงินกับธนาคารพาณิชย์ลดลงได้ ดังนั้นในที่นี้จะทำการศึกษาถึงพฤติกรรมและรูปแบบการออมของลูกค้าธนาคารพาณิชย์ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ก่อนมีการใช้ระบบคุ้มครองเงินฝากว่าเป็นอย่างไร และหลังจากที่รัฐมีการใช้ระบบคุ้มครองเงินฝากแล้วพฤติกรรมและรูปแบบการออมของลูกค้าธนาคารพาณิชย์จะมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหรือไม่ เช่นอาจมีการโยกย้ายเงินฝากจากระบบธนาคารพาณิชย์ไปฝากกับธนาคารเฉพาะกิจ เช่นธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หรืออาจนำไปซื้อตราสารทางการเงิน เป็นต้น ซึ่งการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ต่อธนาคารพาณิชย์ในการพัฒนาศักยภาพขององค์กร ตลอดจนวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดในการที่จะรักษากฎเกณฑ์เดิมไว้ ตลอดจนเพิ่มส่วนแบ่งการตลาดให้มากขึ้น และยังเป็นประโยชน์ต่อรัฐบาลในการดำเนินมาตรการทางเศรษฐกิจอย่างเหมาะสม เพื่อความมีเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจที่ยั่งยืนสืบไป

ตารางที่ 1.3 เงินรับฝากทั้งสิ้นที่รับฝากใน ธนาคารพาณิชย์ จำแนกตามจังหวัดในภาคเหนือ
ในเดือนธันวาคม 2552

จังหวัด	เงินรับฝากของธนาคารพาณิชย์ (ล้านบาท)	สัดส่วน (ร้อยละ)
เชียงราย	38,408	16.47
เชียงใหม่	116,937	50.15
น่าน	5,875	2.52
แพร่	10,315	4.42
แม่ฮ่องสอน	3,580	1.54
ลำปาง	24,646	10.57
ลำพูน	11,807	5.06
อุตรดิตถ์	11,436	4.90
พะเยา	10,168	4.36
รวม	233,172	100

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อเปรียบเทียบ พฤติกรรมและรูปแบบการการออมของลูกค้ำธนาคารพาณิชย์ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ก่อนและหลังการมีระบบคุ้มครองเงินฝาก

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

ผลการศึกษาในครั้งนี้จะช่วยให้ธนาคารพาณิชย์สามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดเป้าหมายด้านผลิตภัณฑ์เงินฝากตลอดจนวางแผนพัฒนาและเพิ่มศักยภาพในการให้บริการด้านผลิตภัณฑ์เงินฝากให้เหมาะสมกับภาวะการแข่งขันในปัจจุบัน อันจะทำให้ได้มาซึ่งส่วนแบ่งการตลาดเพิ่มขึ้น ในส่วนของรัฐบาลก็จะสามารถวางแผนและดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจได้สอดคล้องกับพฤติกรรมออมของประชาชนที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อรักษาเสถียรภาพของระดับการออมและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาว

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้ เป็นการศึกษาเปรียบเทียบลูกค้ำธนาคารพาณิชย์ที่มีเงินฝากมากกว่า 1 ล้านบาท ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ณ ปี 2553

1.5 นิยามศัพท์

การซื้อประกันชีวิต หมายถึง การเอาประกันชีวิตจากบริษัทผู้รับประกัน ในแบบแผนการประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ ซึ่งผู้เอาประกันจะได้รับความคุ้มครอง ผลตอบแทน และได้รับเงินค่าเบี้ยประกันคืนตามเงื่อนไขที่ถูกกำหนดไว้ในกรมธรรม์

ธนาคารพาณิชย์ หมายถึง ธนาคารที่ ประกอบ ธุรกิจ ประเภทรับฝาก เงินที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถาม หรือเมื่อสิ้นระยะเวลาอันได้กำหนดไว้ และใช้ประโยชน์จากเงินนั้นในทางหนึ่งหรือหลายทาง เช่น ให้สินเชื่อ ซื้อขายตั๋วแลกเงินหรือตราสารเปลี่ยนมืออื่นใด ซื้อขายปรัวรรตเงินตราต่างประเทศ (พรทพชย์ เชียรชรีวิทย์. 2552) ปัจจุบันเปิดให้บริการทั้งหมด 14 ธนาคาร ได้แก่ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ธนาคาร กรุงไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคาร กสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคาร ไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ธนาคาร กรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ธนาคาร ทหารไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคาร นครหลวงไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคาร ยูโอบี จำกัด (มหาชน) ธนาคาร สแตนดาร์ดชาร์เตอร์ด (ไทย) จำกัด (มหาชน) ธนาคาร ซีไอเอ็มบี ไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคาร ธนชาต จำกัด (มหาชน) ธนาคารทีสโก้ จำกัด (มหาชน) ธนาคารเกียรตินาคิน จำกัด (มหาชน) ธนาคาร ลินเอเชีย จำกัด (มหาชน)

ผลิตภัณฑ์เงินฝาก หมายถึง เงินฝากกระแสรายวัน เงินฝากออมทรัพย์ และเงินฝากประจำ ซึ่งให้บริการโดยธนาคารพาณิชย์

ระบบคุ้มครองเงินฝาก หมายถึง การประกันการจ่ายเงินที่ฝากไว้กับสถาบันการเงินให้แก่ผู้ฝากเงิน ตามพระราชบัญญัติสถาบันคุ้มครองเงินฝาก พ.ศ. 2551